

Literární přehled.

Lt. col. J. Perré: *Les chars de combat. Essai de classification positive.* Vyšlo r. 1937 v edici Berger-Levrault v Paříži. Stran 112, obrázků 32, řada tabulek.

Sledujeme-li vlastní i cizí vojenskou literaturu o útočné vozbě a zvláště o tankích, ať již o otázkách vývojových nebo operativního použití, narážíme při bližším zkoumání na obtíže v tom, že stejnými anebo podobnými jmény každá z armád označuje tanky zcela rozdílného typu i způsobu použití. Každá z armád má své vlastní třídění, často zcela nezávislé na druhých. Dochází tak k nedorozumění, jak ve věcech rázu čistě technického, tak i v otázkách taktických.

Podplukovník francouzské armády J. Perré (nejdříve v *Revue d'Infanterie*) pokusil se s poměrným úspěchem o jakési třídění všech dosud známých tanků. Provedl to nejdříve v jakémsi historickém přehledu a v závěru pak pozitivně podle způsobu použití.

Až do roku 1926 řadí autor tanky vývojově a v době další podle vlastností technických. Tak dochází ke třem kategoriím:

I. doba válečná (1916—1921),

II. doba tanků „pro všechno“ (1921 až 1926),

III. první dekáda období „mechanisace“ (1926—1936).

Články jsou doprovázeny mnoha obrázky a mnoha tabulkami technických údajů. Všimněme si jen povšečně významnějších částí.

Doba válečná je tu podána retrospektivně. Začíná první úsilí Francie a Anglie (Schneider a Mark IV), pokračuje pak „Renaulty“, Marky V—VIII a Medium C. Spojené státy americké používaly s Itálií v té době Renaultů. Německo tíhlo spíše k typu anglickému, při čemž volilo stroje těžší a méně pohyblivé (A 7-V), vyjma tank LK I a II.

Všeobecně lze tanky v tomto údobí dělit na: typy prvotné (Schneider), lehké doprovodné (Renault), střední k využití úspěchu (Medium) a těžké tanky (Mark VIII a j.).

Jako výsledná tendence vysvitá francouzská these: omezení počtu zbraní použitím otáčivé věže a vyhledáváním mohutných pancířů.

Druhé období tanků „pro všechno“ klade do let 1921—1926 a po případě až do r. 1929, protože nelze stanovit rozhraní přesně. Zde přichází hlavně Anglie, která svými požadavky použití v koloniích potřebuje především rychlost a značný radius, při čemž se ovšem nechce vzdát možnosti případného použití na evropském válečisti. Dochází k novému přepracování pásového podvozku nespádajícího a lépe zavěšeného. Americká armáda se drží spíše vzoru francouzského (Renault) a snaží se dosáhnout silnějšího pancíře ovšem při větší rychlosti, než byla za války. Vzhledem k použití je to však zase tank „pro všechno“. Autor se tu zmiňuje o našem tanku „KH“ (kolohousenka 1924) jakožto zajímavém derivátu „Renaulta“.

Celkem máme v tomto období tři druhy tanků:

střední rychlé tanky vážící 12—14 tun (anglické),

střední mocné tanky ve váze 22—25 tun (americké),

lehké tanky (deriváty francouzského tanku) 7—8 tun.

O těžkém tanku se již nemluví. — Všecky tanky mají jednu společnou charakteristiku, že má každý aspoň jednu cele otáčivou věž (podle Renaultu) a umístění zbraní v bočnicích zmizelo.

V třetím období, t. j. v době 1926 až 1936, shledává autor, že armády (především anglická) přicházejí k názoru, že z tanku je nutno vytěžit maximum, co může technicky dát, ale není možno v použití požadovat vše od jednoho typu. Dochází tak k jakémusi třídění podle druhů technických, jež pak lze v každém státě navzájem srovnávat.

S hlediska technického tu máme:

a) těžký anglický „Indépendant tank“ a z něho odvozené ruské a j.; je příliš drahý, aby mohl být vydán v masách, a strategicky je málo pohyblivý;

b) Garden-Loyd jednomístný a jeho deriváty přímé i postupně upravené (veliká rodina zastoupená téměř ve všech armádách). Obojživelné a jiné. Podle anglické koncepce měly být prvkem úderu a pohybu, jakousi obrněnou pěchotou. Tato idea neměla úspěchu, poněvadž je nemožné vybavit armády tak ohromným množstvím těchto zbraní a poněvadž nedostačují pancířem. Jeho pásy a některé jiné vlastnosti však jej přežily a je jich použito jinde;

c) lehký Vickers má více úspěchu v cizině než ve vlastní zemi (Anglii); je to lehký tank s pásy „Garden-Loyd“, vedenými na podvozku středního Vickersu;

d) týž druh tanků (lehký Vickers) prošel značným rozvojem v Japonsku. K němu se druží potomci středního Vickersu (Mark C);

e) druhy obdobné švédskému Landswerku. Pásy typu Vickers se zadním náhonem a speciálním pancířem, obdobným s pancířem německých válečných lodí;

f) rod lehkých amerických tanků, k němuž se došlo touhou po rychlosti a možnostech výroby v seriích. Částečně tu dochází k obětování síly pancíře. Jsou to typy T-1 1927 až T-1 E-6 1934;

g) „Christie“ (Amerika—Rusko); pohonná kola (po 6—8) jsou zároveň vodiči pásů a podle okolností jsou schopna

provozu bez pásu. Theoreticky mají značnou rychlost, ale také značně nevýhod (nedostatek adheze na svazích a v jílovitém terénu a j.);

h) německý lehký tank — jehož technické detaily nejsou dosti známy, přibližuje se asi lehkým tankům Landswerk a Garden-Loyd.

Celkem lze říci o tomto desetiletí, že celootáčivá věž zůstává, tanky vážící 20—30 t a nad 30 t zmizely, především vyhledávaná rychlost ustupuje aspoň částečně zesilování pancíře; pásy jsou s články rámcovými a velmi krátkými; objevuje se typ Christie; objevuje se typ obojživelných tanků, ale dosud bojově slabých.

Třídění podle národních úsilí. V čele zřejmě stojí Anglie a Spojené státy. Jejich nejpilnějšími sledovateli jsou: Rusko a Japonsko. Snažení Švédska lze těžce odhadnout. Ještě dva státy si tvoří vlastní vozidla, o nich však autor nemá bližších informací; jsou to Německo a Československo.

a) Systém anglický má tři druhy tanků:

lehký do 5 t na průzkum a k podnikům předbojovým a pro potřeby koloniální,

střední ofensivní tank zatím do 13 t, ochranný tank (který je vlastně protitankovým dělem na pásech).

Celkem zbraně pro mechanisované jednotky s průměrnou rychlostí 10 km/hod. a s 200 km radiem pochodu.

b) Systém americký je pod původním vlivem Francie a má troji tanky: lehký tank k doprovodu pěchoty — 8 t,

střední tank všeobecné činnosti — 15 t a pro spolupráci s jezdeckým tankem,

jezdecký tank (5—8 t) pro akce na křídlech, daleké a p.

c) Systém ruský má téměř stejnou tendenci se Spojenými státy. Mimo výše uvedené má ještě t. zv. „tankety“ a obojživelné tanky (typu G. L.), kterých se používá k přímému zajištění.

Ostatní systémy, japonský a švédský, nás tu zajímají méně a také nejsou příliš vyhraněny. Všeobecně lze říci že jsou dvě tendence:

francouzského původu, kde se zdůrazňuje mocnost a usiluje se vytvořit stroje schopné boje proti plně vyzbrojenému nepříteli, ale ve spolupráci s ostatními zbraněmi (především s pěchotou);

anglického původu, která klade důraz na rychlost a časový radius činnosti v rámci velkých mechanisovaných

jednotek a s těmito v samostatných operacích.

V závěru se autor snaží navrhnout třídění, jehož by bylo možno pro nynější situaci použít, při čemž se inspirovuje tříděním již existujícím v dělostřelectvu. Rozeznává:

I. lehké tanky:

- a) rychlé tanky lehké (2 až 6 t) a tankety,
- b) tanky s otáčivou věží,
- c) lehké tanky mohutné (6 až 10 t);

II. střední tanky (10—20 t);

III. těžké tanky (nad 20 t);

IV. tanky zvědné (5 až 12 t) rychlosti 70—120 km/hod. na kolech anebo na pásech (Christie a p.).

Po tomto rozboru látky vidíme nakonec, že se tam, kde se během delší doby původní myšlenky potíraly, dosáhlo evoluce toho, že se jednotlivé druhy navzájem doplňují v svém použití, každý podle svých vlastností technických a podle svého určení.

Pplk. pěch. Lad. Preininger.

Mjr. pěch. ing. Jan Valníček:
Střelba z kulovnic a vzduchovek. Vydal 1938 Svaz čs. důstojnictva v Praze (167 stran, 75 obrázků, cena Kč 15.—.)

Autor popisuje kulovničky a vzduchovky různých druhů, nejobširněji armádní vzduchovku. Připojuje cenné po-

kyny pro volbu a nákup těchto sportovních zbraní, vysvětluje, jak nastřelovat kulovničky a vzduchovky a jak je udržovat v dobrém stavu.

Z vnitřní balistiky obsahuje příručka základní poučky. Pojednává se tu o různých druzích prachu, o výkonnosti černého prachu a o vývoji výstřelu v hlavní; jak vypočítáme kinetickou energii, o zpětném rázu a chvění hlavně, o měření maximálního tlaku a počáteční rychlosti.

Z vnější balistiky je tu vysvětleno, na čem závisí tvar dráhy střely, pojmy o dráze střely; je tu pojednáno o veličinách, na kterých závisí odpor vzduchu a konečně o vlivu větru na střelbu. Velmi účelně poučuje autor čtenáře o tabulkách střelby, a to nejen textem, ale i ukázkami číselných a grafických tabulek střelby.

Je tu vysvětlení příčin rozptylu, střelby přesné a správné a na příkladu výpočet pravděpodobnosti zásahu.

Autor popisuje školní, polní, lovecké i zábavné terče a dává návod, jak zhotovit terčové a signální zařízení.

Střelecká příprava je probrána důkladně.

Nechybí ani pokyny, jak třeba organizovat i závody ve střelbě a míření. Je tu také přehledný výtah zákona o zbraních a střelivu, střelecký řád a příklad závodních propisic.

Příručka přichází v pravý čas a vyplňuje dosud citelnou mezeru v naší literatuře branné výchovy.

Mjr. pěch. M. Hrnčířik.